

HETI SZEMLE.

POLITIKAI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egy évre	— — — — —	3 frt — kr.
Félévre	— — — — —	1 frt 50 kr.
Negyedévre	— — — — —	— frt 75 kr.
Tanítóknak és kézműiparosoknak egy évre	— — — — —	2 frt.

Felolós szerkesztő:
Dr. BUZA SÁNDOR.
A lap kiadója:
A „PÁZMÁNY-SAJTÓ.”

A szerkesztőséget és kiadóhivatalt illető összes küldemények, pénzek, hirdetések, stb. a „Pázmány-sajtó” címére küldendők. (Deák-tér 29. sz.)
Hirdetések jutányos árban vétetnek fel.
A lap megjelenik minden kedden.

A kormány programja.

Az új kormány az egész politikai helyzetet domináló egyházi kérdésekben kijelentette, hogy az izr. vallást recipiálja, a szabadvallásgyakorlatot kimondja, az általános polgári anyakönyveket behozza, a kötelező polgári házasságot létesíti, ezek fejében visszavonja a februári rendeletet és eltörli az 1868-iki 53. törvényt.

Semmi sem bizonyítja jobban a szegény hazánk kormányzásának élén állók megzavarodott gondolkodását vagy gondolkodásuk teljes szolgáltságát a mellék-érdekek uralma előtt, mint az, hogy a jelen körülmények között ilyen zavaros, össze nem függő programmal voltak elég bátrak az ország elé állni.

Először is, ha ki akarják mondani a vallás-szabadságot, mi szükség van akkor a zsidók külön recipiálásának külön kimondására? Ennek csak a Rotschildok, meg a valuta sikere a megmondható.

Aztán, ha a februári törvénytelen rendelettel fenekestől felkavart vallási békét akarják helyreállítani, amint igaztalan ajakkal hirdetik, mit keres akkor a polg. házasság a programban, a mely a katolikusok lelkiismeretét még jobban sérti? A protestánsok a megmondható.

Az új kormány — ugylátszik — minden vallásfelekezetnek hizelegni, jogos és nem jogos törekvéseknek készséges támogatást akar nyújtani, csak egy nagy egyház-

nak, az ország nagy többségének teljesen jogos kívánságait nem akarja teljesíteni.

Nem szól a mi lelkiismeretünk megnyugtatójáról, mert a mit mond, a polg. házasság még jobban felháborítja azt.

Nem szól a kath. autonomiáról, a mely a liberális államnak, ha csak nem ajkán hordja e szót, legelső követelménye.

Nem szól kath. alapjaink, kath. iskoláink kötelező átengedéséről, a mi pedig egy felekezeten államra nézve első teendő volna.

Hanem mit tesz ezek helyett?

Hekuba neki a sokkal égetőbb nemzeti kérdés, a nyomorult közigazgatás és a magyar állam kiépítésének sok más fontosabb kérdése, hanem zászlójára tüzi a kath. egyház elleni harcot, mint az országos szükség első követelményét és e jelszó alatt viszi küzdelembe a nemzet legjobb erőit!

El vele! Ily kormány nem a nemzet szivéből sarjadzott! Épen azért hiszszük, hogy a Weckerle kormány napjai meg vannak számlálva.

Béke helyett — harcz.

Az, hogy a kormány az 1867-i alkotmány fontossága, a közigazgatás, ipar stb. fejlesztésére miket ígért, tudni való, mert e tekintetben e kormány csak folytatása a réginek, újat alig is mondott. — Hanem az egyházpolitikai kérdések uralkodnak most

nyőre, elepedt ajkai a világ üdve, vérkönyves szemei a lelkek reménye! Engedj bepillantanom jövőmbé, jelentsd ki nekem ismeretlen sorsomat! . . .

A mécs lángja fellobbant s a homályból tisztán tünt elő a véres töviskorona iszonyu képe. Szivem elszorult s a visszatérő homályban ismét folytattam imámat:

„ . . . Ha szenvedés töviskoszoruja van festve jövőm lapjain, lesz-e, ami üldözött lelkemnek vigasztalást nyújt, honnan megkinzott szivem új erőt merit? ”

S a föllobbanó mécs megdicsőíté pillanatra a fájdalmas arcnak tiszta, magas, nyílt homlokát.

„ . . . Ah, de ha a becsület, emelt homlokot is porba alázza a nyomor, ha gyarló, gyenge szivem elbukik a küzdelemben? . . . ”

A mécs még egyszer föllobban s két isteni szem nézett rám a képről végtelen szájalommal, végtelen irgalommal, — s aztán rémes sötét lőn.

Régen, nagyon régen történt ez, de az a két szem még ma is kísér életutamon s lelkemben eliszonyodom, ha arra a sötétre

minden más kérdés felett a viszonyok sajátos alakulása következtében. Így akarta ezt a szabadkőművesség és protestantismus érdeke, a mely e kérdéseket épen most állította fel — minden szükség és az ország közvéleményének valódi óhaja nélkül.

Hogy a kath. egyház és az állam közötti viszony rendezése sürgető, ez kétségtelen, de első sorban nem az állam, de a kath. egyház érdekéből; mert a kath. egyház most teljesen le van igazva az államnak jogtalan befolyása alá, mikor minden más felekezet teljes szabadságot élvez.

Az állam, a protestáns Tisza Kálmán 15 éves szomorú kormányzata alatt nem is akarta bolygatni ez állapotot, hiszen világos, hogy ez csak kedvező volt a protestantismusra és ezzel szövetkezett államra.

Most egyszerre az államnak, (dehogy államnak, hanem az államkormányának) eszébe jut rendezni az egyház és állam közötti viszonyt.

És hogyan? Először egy törvénytelen rendelettel megtámadja a kath. lelkiismeretet. Aztán, hogy az ezáltal megbontott békét helyre állítsa, egy még fontosabb dogma megtámadásával, a pol. házasság proclamálásával, még mélyebben belenyúl a katolikusok lelkiismeretébe.

Ezzel a kormánynyal a katolikusoknak tárgyalni nem lehet. És minden igaz katolikusnak becsületbéli kötelessége ellene működni, mert a legádázabb ellenségével, hitének ellenségével áll szemben.

gondolok, melyben Isten irgalmas szemét sem láthatnám többé.

*

Az erdő fái elnevezték egyetlen parasztnak az éget, mert mindig mezitláb jár.

De én láttam, mikor féltékenyen nézte mind, mily hófehér, életeleven az a csufolt láb; sőt azt is hallottam, mikor a jegenye megkérte a vén esőst, huzza le az ő lábáról is azt a kerges, mohos ruhát, mikor azonban kívánsága teljesített, vékony, sárga száraitra nézett, a rémülettől elszáradta . . .

Épen oly szárandók, mint az emberek!

*

Vannak fenséges mondatok, melyek felemelik s megbénítják a lelket.

Ilyen például a Caesar vakmerősége, midőn viharzó tengeren csolnakázva a kétségbeesett hajónak odakiáltja:

— Ne félj! Caesart viszed!

Ilyen például a Julian végszava, ki üldözve az üdvözítő hitet, szembeszállva észszel és szívvél, emberekkel és Istennel, midőn a perzsák elleni harcban elesik, vértől patakozó testébe markol s a kiömlő vért az égre dobva felordit:

— Győztél, Galilei!

Nekem azonban mindezeknél jobban

TÁRCZA.

Költemények prózában.

Tóth Józseftől.

Isten veled, te kis kápolna csöndje, Isten veled, te drága földi menny! Hány-szor pihentem gyermeki áhitattal oltárképed előtt; nem imádkozám, nem gondolkodám, csak néztem a feszületre s Ő nézett én reám, miközben távolról a küzdő világ zaja tompán vegyült össze szivem félénk dobogásával, . . .

Egy péntek este volt. Itt térdeltem a szent arcképe előtt, mely alatt a kis asztalkára állított alabástrom edényben a mécs hódoló lángja lobogott.

Annyi kérni valóm volt, annyit akartam beszélni azzal a fájdalmas, véres fővel, melyet a késő esti homályban fel-fellobbanó mécs fehér lángja olykor megeleveníteni látszott.

Sötét vala.

„ . . . Te kicsüfolt, megkinzott, drága fő, kinek éktelen arca az angyalok gyö-

Az ne téveszsen meg senkit, hogy Weckerle katolikus. — Nem katolikus, ha a polg. házasságot komolyan akarja. És azt is hisszük, hogy komolyan akarja, mert valódi katolikus még csak látszatra sem hirdet oly elvet, a mely ellenkezik a kath. egyház kétezeréves, legszentebb dogmájával, a házasság szentségével.

Szükségesnek tartjuk kijelenteni katolikus olvasóink tájékoztatására, hogy Weckerle 1872-ben a szabadkőművesek társulatába lépett, tehát olyan társulatba, a melynek tagjai eo ipso ki vannak közsítve a kath. egyházból. Hogy vajjon kilépett-e azóta, nincs semmi hír róla. De ez a tény és az általa adott kormányprogramm összefüggése nyilván valónak látszik.

Ez a kormány-programm nyílt hadüzenet a kath. egyház ellen. A hadüzenetre kell felelni. Tiltakozásokkal és az alkotmányos eszközök összes kifejtésével.

—

A főrendiház a kormány ellen.

A főrendiházban gr. Zichy Nándor, a többség vezére, Szapáry Géza gróf, Eszterházy Miklós Móríc gróf támogatásával nagyhatású beszédben jelentette be a harcot a kormány ellen.

Nagyfontosságú beszédéből idézzük a következőket:

Igazi szabadelvűség.

„A méltóságos főrendek nem tekintenek sem jobbra, sem balra, nem kedveskedésre, vagy kedvtelenségre; a méltóságos főrendek nem érdekből csinálnak politikát és nem keresnek tárczákat, hanem az eléjük került tárgyakat teljes objektivitással, pártállás nélkül itélik meg s lelkiismereti meggyőződésük szerint járulnak a kérdések megoldásához.

Mi nem egy jelszó vezérlete alatt, nem is ezen jelszó alá bizonyos pártok által foglalt elvek szerint itéljük meg e kérdéseket, hanem lelkiismeretünk, eszünk, szívünk, a történet és hazai jog sugallata alapján. Van ugyanis Európaszerte hangoztatott egy jelszó, a szabadelvűség, a mely alá sokan a fo-

tetszett az az egyszerű mondat, mikor a bűnös Don Juannak a kellelten vendégként megjelent Gonzaló szobor azt felelé a sötét folyosón:

— Nekem Isten irgalma világít!

Itéljen a közvélemény.

Kétségtelenül igen tiszteletreméltó ez a legfelsőbb fórum, melyhez az ügyük igazsága felől kételkedő hirlapi vitázók felebbezni szoktak. Csak az a hátránya, hogy az igen tisztelt „közvélemény” soha sem mondja ki forma szerint az ítéletet, hanem magának tartja és így azt soha senki sem tudja meg. Aztán a legtöbb esetben az igen tisztelt „közvélemény” ítélete megszokott oszlan a vitázó pártfelek szerint, úgy, hogy mind a két félnek meg van a maga „közvéleménye.” Már aztán melyiké bir értelmiségben és számban tulsúlyyal, ez is titok marad ítélet napig.

Ily körülmények között boldog boldogtalan hivatkozhatik az „elfogulatlan,” „pártatlan,” az „igazságos” s az „értelmesebb” közvélemény ítéletére.

Meghallgathatja ugyan a panaszost,

galmak egy bizonyos körét csoportosítják és a mit ezután Európában ezen jelszóval jelölnek meg, attól, úgy mondják, eltérő nézetet művelt embernek vallani nem szabad, mert ez a kormányra, a törvényhozásra kötelező. Ily jelszavakat én el nem fogadok. Az én nézetem szerint az államügyek kezelésében józan konzervativizmusra van szükség és ezen főrendiház ezen konzervativizmusnak őre, ez hivatása és kötelessége. De viszont biztosíthatom a t. kormányelnök urat arról is, hogy a főrendiház nem zárkózik el soha a viszonyok, a fejlődés igényei s az ezek által követelt törvénykezési, közigazgatási, vagy másnemű rendszabályok megszavazása elől. Ha ezt méltóztatnak szabadelvűség alatt érteni, akkor szabadelvűbb nálunk senki sincs.

Állami mindenhatóság.

De van különösen egy jelszó, melyet el nem fogadhatok. Ez az, hogy mindenekelőtt és mindenek felett áll az állam törvénye és a magyar államnak a szupremáciája. Én nem vagyok lelkész, nem vagyok theologus, de a magyar államnak polgárai felett gondoskodó atya vezetése alatt növekedtem fel, és azt tanultam a kis katakizmusban, hogy Istennek előbb kell engedelmességedni, mint az embernek és Istennek törvényei magasabban állanak, mint másnemű törvények. Az állami törvények mindenestre tiszteletet és engedelmisséget igényelnek hitünknek szabványai, saját lelünknek ösztöne és meggyőződésünk szerint, hanem azon állítás, hogy ennél magasabb és szentebb nincs az életben, ez tévutra vezet a közfelfogást s ez ellen tiltakoznom kell.

Hamis ürügyek.

Az egyh. politikai téren három pontra nézve méltóztatott a kormány programját formulázni. Az egyik az elkeresztelési kérdés, a másik a polgári anyakönyvek és a harmadik az általános kötelező polgári házasság. Ezen három kérdés rendezésének szükségét az elkeresztelési ügyből merítették. Méltóztatásuk megengedni, mi is ismerjük a hazai viszonyokat és törvényeket. Mi is tudjuk azt, hogy vannak a házassági kötelék terén és ezekből kiindulva egy böles törvény-

ítél is bizonynyal; de e hallgatag ítélet csak azt elégítheti ki a kérdéses igazság felől, a kinek érdekében áll, hogy ügye érdemleges ítéletben voltaképp ne részesüljön, hanem ad acta tétessék s a vallott szégyenteljes kudarc soha napvilágra ne kerüljön.

E szerint a közvéleményre való appellálás a peresztett félre nézve utolsó mentő szalmaszál a kétségbeesés ellen, mely szármalmat gerjeszthet ugyan e legfelsőbb fórum előtt, de formailag választ, felmentő ítéletet soha sem nyer.

Van azonban hálás oldala is a tisztelt közvéleményre való hivatkozásnak. És ez az, hogy míg egyrészt az appelláló ügyét a hallgatagság homályába borítja, másrészt magát az appellálót igazsága felől tévutra vezet és elaltatja, midőn a hallgatagság által elhiteti vele, hogy valóban neki van igaza.

Ezért olvasunk oly gyakran a hirlap-irodalomban határozott bizonyítékok helyett gyors nyilatkozatokat, melylyel egyes vitázók a tisztelt közvélemény ítéletére appellálnak; gondolván, hogyha a nagy bűnösök a fejedelemhez appellálva, a szigorú ítélet végrehajtása előtt kegyelmet nyerhetnek, — a hirlapi elitelt vitázó is remélhet tisztelt

hozás és igazgatás által elintézendő kérdések. De ezeket a kérdéseket nem az elkeresztelési ügy teremtette. Ily kérdések léteztek és léteznek a nélkül, hogy mióta Magyarország áll, e miatt a polgárok békesége, a hitfelekezeti béke megzavartatott volna.

Azt méltóztatnak mondani, hogy az elkeresztelési kérdés miatt kell az általános polgári anyakönyvezést behozni, mert különben az ugynevezett elkeresztelési rendeletet hatályon kívül helyezni és az 1868: LIII. törvényt megváltoztatni nem lehet és hogy ezen polgári anyakönyvekre nézve hozandó általános törvény egyelőre ott fog alkalmaztatni, ahol annak szüksége felmerül, hogy a vegyes házasságból született gyermekeknek vallási hovatartozandósága ezen polgári anyakönyvvezetés által intéztessék el, ha az elkeresztelés tényéből erre szükség merülne fel. *Én kénytelen vagyok kétségbe vonni, hogy a kormány a 68-iki törvény végrehajtását akarja, mert a kormány egyoldalulag, vagyis csak ott jár el, ahol panasz van: panasz pedig csak ott van, a hol katolikusok kereszteltek el. Ha tehát ezen törvény csak ott fog behozatni, ahol panasz van és csak akkor fogna érvényesülni, ha panasz van, akkor az a katholicizmus ellen intézett eljárás jellegét ölti magára.*

Állami anyakönyv.

De különben is, és itt nem katolikus szempontból, hanem tisztán törvényhozói szempontból szólok, én az általános kötelező polgári anyakönyvezés behozatalát, sőt, hogy az ezeket érintő összes közintézményeink akként rendeztessenek be, az elkeresztelési kérdés által indokoltnak nem látom: nem látom pedig azért, mert a szülőknek gyermekeikre s azok vallási hovatartozandóságára vonatkozó szabad intézkedése a törvényhozás által elismerendő. Hogy ezt csak akkor kívánja a kabinet, a most hallott program szerint elismerni a 68: LIII. t.-cz. változtatása által, midőn majd az általános kötelező polgári házasság és a vallás szabadgyakorlata tényleg be lesz hozva, ezt elvileg sem értem, mert ezen kérdések közt semmiféle nexust, a felállított nexusban semmiféle rációt nem látok.

Ha ez a szülőknek joga, az a jog ma

közvéleményének hallgatag ítéletében legalább némi-nemű kegyelmet.

Ily szempontból mindenestre humanus gondolkodás a tisztelt közvélemény hallgatag ítéletében való megnyugvás, de csak is akkor, ha már megtörtént az ügy fokozatos tisztázása mert e fokozat furfangos kikerülése nem lehet más, mint lelki furdalás.

Jukundián.

Szent Erzsébet százada.

II.

Ez a szentekben annyira termékeny század a társadalom és tudomány és művészet terén is, kiváló uttörő század volt s alapvetője a későbbi századok előhaladásának.

A kereszténységnek fenséges eszméi már akkor áthatották az emberiség tömegeit, kezdik lerombolni a válaszfalakat s közös eszmék, közös célok elérésére központosítani az egyesek s nemzetek erőit. Az önzés és elszigeteltség korlátai hullani kezdenek. Társulatok alakulnak, szövetségek létesülnek a kézművesek, kereskedők, művészek és tudósok körében. A közérdek jelszavá kezd válni, fejlődik, izmosodik a polgár élet a

is létezik; ha a szülőknek nincs erre joguk, hanem a törvénynek kell kényszeríteni a szülőket, hogy gyermekeiket így, leány gyermekeiket úgy neveljék, akkor nem értem, miért nem akarják a törvény által szabályozást mellőzni. Én az 1868: LIII. t.-cz. megváltoztatását szükségesnek tartom és e kérdésnek az előterjesztett módon való elintézését nem fogadom el. Azért a kormány-
nak ezen a téren eljárását a legnagyobb bizalmatlansággal tekintem, egyházjogi politikája iránt csak ezen okból sem szavazhatok bizalmat és tőle minden bizalmi kérdésben megvonom azt. Méltóztassanak ezen álláspontommal számolni.

Polgári házasság.

Második kérdés az általános kötelező polgári házasság kérdése. *A polgári hatalom katolikus házasságot nem köthet, a házasság szentség és azt polgári hatalom nem oszthatja. Viszont a katolikus házasságtól az állam elismerését megvonni és azt az állam által megállapítandó, talán más feltételekhez kötni: ez a katolikus álláspontnak és a katolicizmus Magyarországon létező jogos igényeinek félremagyarázása, megtámadása.*

Én azt hiszem hogy ez nem jó politika és részemről úgy érzem, hogy az hittemnek megtámadása és ezen álláspont miatt szintén megvonom a bizalmamat a kormánytól.

Méltóztassanak megnyugodni, az én bizalmamnak megvonása és az én egyéni álláspontom nem sokat változtatnak a dolgon, hanem merem kimondani, hogy a miniszter urak nem igazán informáltak ő felségét, ha azt mondták neki, hogy Magyarország népe egy ily törvényt kíván. Méltóztassanak új választás útján megkérdezni a nemzetet és meg fogják látni, hogy másként van, mert ezeknek a dolgoknak a folyamata nem oly egyszerű, mint az a koczka, mely a választási urnába dobatik. Az emberek lelke, igaz meggyőződése és hite sokkal állandóbb valami, hogy sem azon egy párt egy képviselőházi szavazat vagy pedig egy törvény változtathatna.

*

Szapáry Géza gr. kijelenté, hogy ez a ház támogatni fogja az új miniszteriumot mind abban, a mi igazán szabadelvű, de

városokban s pezseg, forr minden, hogy a meglevőnél tökéletesebbet alkosson.

A ker. hitbuzgóságból fakadó közös eszmék hatalmát az elmékre és szívekre semmi sem bizonyítja jobban e korban, mint a keresztes hadak bámulatos látványa. Királyok, hercegek, papok, alattvalók csak egy eszméért lelkesülnek, csak egy vágy hatja át keblüket: . . . harezolui a keresztért! Ifjak és vének, nők és férfiak megválnak legkedvesebbjeiktől s utra kelnek messze földre, szenvedésre, sőt halálra készen . . . Istenért. „Mesének látszanék, — mondja Montalembert, — ha a történelem nem tanuskodnék róla, mint indultak (1212-ben) Európa minden pontján a gyermekek keresztes hadai is a sz. földre s bár kimenetelük gyászos volt, minthogy mind elvesztek, de fényes bizonyágot teszen azon áldozatkészségről s a hit és meggyőződés iránti bámulatos önmegadásról, mely azon kor embe-
reit a bölesőtől fogva a sirig lelkesítette.”

És a nagy társadalmi átalakulások, a török, tatár, mongol hordák beözönlése s kelet és nyugotnak több mint ötszázados óriási harezai között is halad a műveltség s izmosul a tudomány.

E kor szüli a hittudomány óriásait:

hogya ez a kormány ismét lelkiismeret kényszerít akar üzni, zsandár segédlettel és erre nézve aggodalmi vannak, a mint üzött az előbbeni és a jelenlegi kultuszminiszter alatt, akkor ez a ház a szabadelvűségnek ezt a felfogását pártolni és támogatni nem fogja.

Eszterházy Miklós Mórész gr. kijelenté, hogy ő a kormányt támogatni fogja minden olyan javaslatoknál, amelyekben látja azt az irányt, hogy az a nemzet előrehaladását s a magyar állam konszolidálását biztosítja. De minthogy a miniszter elnök abból indult ki, hogy szabadelvű irányban fogja programját folytatni, kérde, hogyan értelmezi ezt a szabadelvűséget? Ő Magyarország hagyományos demokratikus közintézményeiben, Magyarország alkotmányában elég hízósítékot talál arra nézve, hogy ne kelljen olyan, az ő véleménye szerint üres jelszavak után járni, amelyek a közvéleményt helytelen irányba terelnék.

Nem fogja támogatni a kormányt, valahányszor azon ürügy alatt, hogy a vallás terén a békét fontartani igyekszik, oly működéstől fosztja meg a különböző vallásfelekezetek közegeit, melyet folytatni hivatva vannak. A polgári anyakönyvvezetést sem fogadja el. A polgári házasságnak a kormány által tervezett módon való behozatalát és nem fogadhatja el a miniszterelnöknek azon kifejezését, hogy az eszmék ereje erősebb, mint egyesek nézete és felfogása; hanem figyelmezteti a kormányt, hogy ezen egyesek nézete csoportosulva, oly tömör védgátat alkotnak ezen eszmék ilyen irányban való terjesztése ellen, mely annál erősebb lesz e házban, mert alapját az országban találja.

Szatmár képviselője.

Ugron Gábor a 48-as párt vezére, Szatmár város képviselője az új kormány programját szintén nagy hatással támadá meg.

A zsidó vallás befogadásának kimondását feleslegesnek tartja akkor, midőn a vallások szabad gyakorlatáról ígér a kormány törvényjavaslatot, hiszen ebben benne foglaltatik. Aztán a kath. autonómiát követeli, a következőleg adván igaz képét a jeleu tartathatlan helyzetnek.

Aquinói sz. Tamást, Nagy Albertet a bámulatos tudóst. Duns Scot-ot, Suso Henriket, sz. Bonaventurát, Raymondot, a „Decretales“-ek összegyűjtőjét, Roger Baco a híres szentferenczrendi természettudós ekkor veti meg a hittel karöltve járó igazi realltudomány alapját, a zárdában, mig odakinn tombol a háboru viharja.

E kor kelti új életre az ó-classika-irodalom kincseit, szüli a Niebelung-ot, Cidet, a lovagi költészet többi remekét.

S mit szóljunk a művészetek éledéséről? Soha sem emelkedtek oly nagyszerű építmények, mint e korban; az ecset, véső, kalapács versenyre kelnek az új nagy alkotásokban, hogy megtestesítsék az égfelől törő nagy eszméket, melyek e kor legjobbait át és áthatották.

Ébred ez a szabadság szelleme, miután terjedni kezd az egyház dajkáló emlőjén a gosság érzete.

A népek a sok vándorlások és mozgalmak után kezdik becsülni a földet, melyet oly sok vérrel szereztek meg s megal-
kotják a hűbérrendszert, a megszerzett földhöz kötött hatalom, jogok és kiváltságokkal, a mi bár nem kedvezta szabadság mai eszméjének, de a tulajdonjog megszilár-

A kath. autonómia.

Ha önök a liberalizmust nem álaréznak és nemcsak egyszerűen kihasználási alapnak tekintik, hanem komoly valóságnak, az egyházat az államtól el kellene különíteni s akkor lehetetlen volna, hogy egy kormányzati programban a katolikus autonómia helyet ne foglaljon.

Mert az türethetetlen, hogy mindenütt a legvadabb szenvedélyvel támadnak a katolikus egyház ellen, de ugyanakkor az egyház szabadságát, jogát, melyet minden más egyház Magyarországon élvez, nem akarja megadni.

Az állam aranyos bilincseiben akarják tartani a katolikus egyházat s a katolikus egyház világi hívőinek jogát saját egyházuk ügyeit intézni még továbbra is konfiskálni akarják, holott a katolikus világiaknak az egyház ügyeibe befolyani ép oly joguk van, mint Magyarország bármely más vallásfelekezeti híveinek.

Legyen meggyőződve a t. miniszterelnök ur, hogy ha a katolikus autonómia szervezve volna, akkor nem kellene itt e házban a kulturharezról beszélni, és nem kellene az ellen védekező törvényjavaslatokat proponálni, mert a katolikus világi hívők szabadelvűsége, hazaszeretete, egyesülve a magyar klérussal, képes lenne mindazokat az akadályokat elhárítani, a melyek ma fenállanak, mikor az államhatalom, a mely ezt nemcsak egyedül a vallás szempontjából tekinti, hanem melynél a politika is közbe játszik hoz intézkedéseket.

Hamis béke.

Mi a cél? Azt mondja a miniszterelnök ur: a vallásos nyugalom és béke. Én is azt óhajtom, de akkor nem kellett volna kabinetkérdés tárgyává tenni egy teljesen felekezeti és vallásos jellegű kérdést.

Hanem kerestek egy ürügyet és alkalmat, a mely ürügyből és alkalomból az összes felekezeti kérdéseket a nagy közönség körébe dobták. Nem gondolták meg, mennyi izgalmat okoznak ezáltal, mennyi félreértésnek és jövendőben mennyi viszálynak magvát hintik el csupán csak azért, hogy saját kebelükben egy forradalomszerű kitéréssel intézzék el a kormányválságot?

ditásával alapját vetette meg országok és nemzetek állandóságának s újabb mérföldjelzőt képez az emberiség előhaladásában.

A pápaság nagyhatalmu védelme, a mely kéréllhetetlen szigorral védi a népek és egyesek szabadságát és jogait a hatalmasok és zsarnokok erőszakaival szemben s midőn a legalacsonyabb por fiát is a legmagasabb méltóságra emeli a kiváltságok eme fényes korszakában is lobogtatja az emberi egyenlőség zászlóját.

De a mindenekfölött alapvető az emberiség későbbi haladásában s az egyháznak érdemét e téren mindenekfölől helyezi, ez az emberiséget átható hitbuzgalom nyomában a számos új szerzetesrendek alapítása és bámulatos gyors terjedése e században Európa minden pontján.

Végtelen fontossága és Gondviselészerű volt e tény az emberiség haladásában, mert minden téren újjáteremtő erővel hatott a szellemekre és szívekre. Abból az erkölcsi lazaságból, mely a XIII. századot megelőző kort áthatotta s nagyrészt még a XIII. század műveltebb városait, különösen az olasz-honiakat még most is fogva tartotta, miként az első századok remetéi, a hősi lemondás, szigorú vezeklés és önfeláldozás magasztos

Őszinteség-hiány.

Őnök eljönnek ide dicsekedni végtelen nagy szabadelvűségükkel, melyben egészen fel puffadva voltak és egyszerre lelohadtak egy elvi kijelentés csekélységére. És miféle módon? Az alkotmányosságnak oly módjával, hogy előre tudják, hogy abból a kötelező polgári házasságból semmi sem lehet, mert mindenki tudja az országban, hogy a főrendiházban kötelező polgári házasságot keresztül vinni nem lehet. Minek ámitják tehát az országot és önmagukat? S ha már ámitani kell, válaszsának maguknak az ámitásra sokkal alkalmasabb módokat, melyeknél a koronának tekintélye nem játszik bele, hanem egyedül a minisztereké.

Viseljék a miniszterek maguk a felelősséget, ne akarják azt a koronára háritani. Hogy ha ő felsége a törvényjavaslatokat el nem fogadja, ne is nyujtsák be, vagy ha benyujtják, tessék akkor megbukni, mikor a király megtagadja szentesítésüket, de örökké miniszternek akar maradni, még akkor is, mikor ő felsége nem szentesíti a javaslatot, és mikor előleges beleegyezését megtagadja, nem lehet.

Ez a miszterelnöki program nem is foglalja magában a polgári házasságot, ez csak eljegyzés per verba futura, egy oly eljegyzés, melynél tudjuk, hogy a mennyaszszony annyira beteg, hogy napok után ki fog mulni és így a házasság soha létre nem jön.

A szélső baloldal.

Hogy a szélső baloldalt az országgyűlésen nem mindig pusztán a nemzeti nagy elvek vezérik, hanem a keblében hullámzó és többségével felszínre vergődő felekezeti érdekek is közrejátszanak állásfoglalásában, kétségtelen bizonyosága ennek állásfoglalása a kormány beköszöntője alkalmával.

Eötvös Károly, a függetlenségi párt ujonnan választott elnöke ugyanis — a mint ezt a gyanutlan „Budapesti Hirlap“ is észrevette, a kormánynak kath. egyházellenes politikájához a teljes fegyverbarátságot ígérte meg. Eötvös Károly tudvalevőleg erős

példáival ők lehettek új erkölcsöket a népekbe. Bejárták a hatalmasok palotáit és a szegények kunyhóit s szóval, példával védik, terjesztik a hit, erkölcs és tudomány világosságát.

Tanodák nyílnak meg mindenütt a kolostorok és zárdák közelében, a harczok és pusztítás viharai között ott lelnek menedéket az ó-kornak kincsei, a multak emlékei, ott kezdenek kibontakozni az irodalom és tudomány gyöngyei, ott alakulnak, csodálatraméltó böles rendszabályaik és törvényeikben a fejledező politikai intézmények és alkotmányok mintái.

Ebben a korban, a mikor az észben, szivben, társadalomban a végletek vívták a nagy élet-halál harczot, a mikor a sötétség a derengő világossággal, a durvaság a lovagi finomsággal, a barbárság az emberiséggel, a vadság a szentséggel tusakodott egymással, hogy az emberiség jövője felett kivívja uralmát, a ker. kath. hit, az egyház, a maga bámulatraméltó hadseregével, a szerzetesekkel döntötte el a győzelmet az emberi haladás javára.

Ime, nagy-nagy vonásokban ilyen volt a század, a mely szent Erzsébetet, ezt a drága gyöngyöt magyar hazánknak, szülte a ker. világnak.

protestans, miként pártjának nagyrésze, a mely az elnökségbe őt segítette fel. S ezen kívül gyöngéd barátságot táplál a Tiszapárt által a kormánybaerőszakolt szintén protestáns főgondnokkal Szilágyi igazságügy-miniszterrel, az egyházellenes kormány tagjával.

Ezek után nincs mit csudálkoznunk a fegyverbarátságon s azon sem, hogy a szintén szélsőbaloldali kath. Polonyi pártjával együtt oly nehezen tudott és tud megbáratkozni az új győztes elnökséggel.

Hogy is mondta Wekerle? „Az eszmék győztesebbek a szövetkezeteknél!“

Teljesen igaza van.

Mi a polgári házasság.

II.

Megelőzőleg kimutattuk, hogy az egyházi házasságban (szentség,) melyet a kath. egyház egyedül ismer el érvényesnek, az egyházi szertartás és a pap jelenléte mellékes, — a lényeg: az egyházi bíraskodás, vagyis az egyháznak azon joga, hogy ő ítél korlátlanul a házasság érvénye felett szentszékei által.

Az állam tehát sem nem akadályozhat valamely kath. házasságot, sem nem bonthat fel, hanem annak csak anyagi oldala felett bíraskodhatik, minők az örökösödés, a nő hozománya stb.

És ez a változatlan dogma, nem pedig az, hogy az oltár előtt s a pap jelenlétében történjék a házasság.

Minden oly törekvés tehát, mely a kath. házasság érvénye feletti bíraskodást ki akarja venni az egyház kezéből s azt az államra ruházni, megsértése a dogmának s szemben találja magával az egész kath. egyházat.

Már most, ha a polgári házasság alatt semmi más egyebet nem értenek, mint a kath. házasság érvénye feletti az egyházi bíraskodásnak megszüntetését és az állami hatóságokra való ruházását, akkor a fentebbiek szerint tisztán állhat mindenki előtt:

Magasztos alakja, százada hitével és önfeláldozásával mintegy világító fáklya mutatja az irányt, a mely a mi századunkat is az emberi nagyság és haladás valódi útjára vezet.

Mert sok hasonlatosság van e század és a mi századunk közt. A nagy eszmék, a végletek, iszonyu vajadás korszaka mindkettő. Bajok voltak akkor, mint most, döntő küzdelmek előestéje volt az is, mint a mienk.

Csakhogy mégis nagy a különbség. Akkor minden baj, mit a világ szenvedett, inkább anyagi volt. A lélek, a lelkiismeret, a sziv tiszta és egyszés volt. Ma túlradók az anyagi bajok s e mellett gyökerében beteg a lélek is. „Akkor — miként Montalembert gróf mondja — a világ a hit által, mint valamely jótékony fátyollal volt bevonva, mely eltakarta a föld sebeit s az ég mégis keresztül mosolygott rajta. Most egészen másként vagon ez: e földön minden födetlen, az égben minden el vagon takarva.

Hogy a világot e vigaszteljes fényvel övezzük körül ismét, a sz. Erzsébet századát jellemző két elemet, a hitet és lelki egyszerűséget kellene visszaállítani.“

S. G.

miben áll a dogma- és egyházellenes polgári házasság.

És ennek már csak facultativ (tetszés szerint igénybe vehető) behozatala is kath. felekre a legnagyobb sértése volna az egyháznak nem csak azért, mert a dogma szerint még egyes kath. párok házasságának érvénye felett sincs joga az államnak bíraskodni s az egyház sohasem fogná elismerni ezeknek érvényét, de sértő azért is, mert az egyházi bíraskodás jogának tagadását rejti magában az állam részéről, habár csak egyes párok felett.

Mit mondjunk már most az általánosan kötelező ilyen polg. házasságról? Az egyszerűen elkobozza teljesen az egyház bíraskodási jogát valamennyi hívői felett s a midőn a katolikusokat arra kényszeríti, hogy kivétel nélkül az állam bíraskodását fogadják el a házasság érvénye felett és csak az előtte ily feltétel mellett kötött házasságot tartásuk érvényesnek, ez által arra kényszerítik őket, hogy vallásuknak egyik szentségét tagadják meg, tehát a legbrutálisabb lelkiismereti kényszert gyakorolnak.

Ezek után pusztán ámitás az, vagy a szentség lényegének teljes nem ismerése, ha valaki azt állítja, hogy az így felfogott polg. házasság nem sérti a dogmát.

És a jelek és nyilatkozatokból következően úgy találjuk, hogy a jelenlegi kormány a polg. házasságnak ezt a dogmaellenes alakját szándékozik behozni s azért kell ellene küzdeni minden valódi katolikusnak.

Van a különböző, 6 féle bíraskodásból származó bajoknak más észszerűbb orvosolási módja, a mely a mellett hogy a kath. egyház hitelveit nem sértene, az államnak érdekeit is megóvná, a nélkül, hogy a többi hitfelekezeteknek hitelveit érintené.

Erről legközelebb.

A politikai helyzet.

— Lapszemle. —

Az új kormány beköszöntője és programja következtében előállott politikai helyzet a napi lapok több nyilatkozatai szerint — a következő képet adja:

A „Magyar Állam“ — melynek — mint az egyházi felfogást hiven visszatükröző egyedüli napi lapnak — jelentősége az uralgó egyházpolitikai kérdések miatt is a legkiválóbb figyelmet érdemel, az új kormányt a leghatározottabban a kath. egyház ellenségének declarálja és teljes joggal.

Szerinte az, hogy a kötelező polgári házasság egyelőre csak elvben jutott a kormány-programmba, épen nem enyhíti a kath. egyház ellen irányuló rossz szándékot. Mert az egyház sérthetetlen dogmája ellen támad.

„Nem hallgathatunk — így szól nagyon helyesen — a Fabius Cunctatorokra, kik a liberalis hazug béke által félrevezettetve talán ismét elalattni szeretnék a katolikusok fellázadt önértétét. Mert vagy komolyan be akarja a Wekerle-kabinet hozni a kötelező polg. házasságot — és akkor egyház-áruló minden oly katolikus, ki e kormányt támogatja, vagy nem és csak azért teszi a programmba, hogy elhallgattassa vele saját táborát s ez esetben politikája erkölcstelen, s így erkölcstelen mindaz, aki akár hallgatólaga, akár egyenesen közreműködik, hogy e hazugsággal czélt is érjenek. Konstatálja, hogy az új kormány a kath. egyház ellen irányuló programot

adott s azért elérkezett az idő, hogy a hitel-veink és egyházunk megrontására hadat izenő kormány nyal szemben az önvédelem harezát felvegyük és szervezzük.“

A „Pesti Napló“ borultnak tartja a lát-határt. A leghatározottabban perhorescalja azt, hogy a kormány a polg. házasságot párttörödékek hatalmi czélja érdekében és (a kath. egyházat illető) fenyegetésül proklamálja.

A „Budapesti Hírlap“ „Legyen mindenki készen arra, hogy nagy dolgok fognak következni. Ha napirendre tűzték és mintegy jelszavukká tették a kormány és pártja az egyházpolitikai kérdéseket, akkor azokkal immár multhatatlanul meg is kell birkóznunk. A kérdés nehézségeivel azonban aligha számoltak, azok még ezután vannak hivatva őket rémületbe ejteni. Igaz, hogy a szabadelvű reform számára Apponyi Albert gróf tegnap felajálta méltányos támogatását; de a tapasztaltak után alig fog ebben oly messzire menni, mint a közigazgatás reformjánál ment.“

Hazánk.

Az országgyűlésen a kormánynak rendes költségvetés nélkül való kormányzására adandó 3 havi meghatalmazásról foly-nak nagy viták. Az ellenzék erősen támadja a kormányt, ez pedig jól rosszul védi ismeretes programját. A fő pont, mely körül a vita folyik, az egyházpolitika. Kiemelkedett ebből Tó dor József felszólalása, a ki erőlyesen tiltakozott azon föltevés ellen, hogy a pápa — a midőn a polg. házasság ellen állást foglal, az ország belügyeiben jogtalan befolyást nyakorol. Polonyi erős és jogos támadást intézett a közéletünket megrontó Tisza-klikk politikája ellen. Hatalmas volt Horánszky támadó beszéde is, de leghatalmasabb az Apponyié, kinek nagy beszéde magával ragadá a házat s nagy mértékben emelé kilátásait a kormányra; sajnálattal kell azonban megjegyeznünk, hogy állásfoglalása a polgári házasság mellett s ezt támogató üres sophistika teljesen nélkülözötte ugy az alapot, mint a katolikus meggyőződés bátorságát. Ezzel megnyerte ugyan, a mit akart is, a vakon és oktanul hajhászott népszerűséget a vé-szes áramlatban, de elvesztette minden valódi katolikusnak rokonszenvét. Remélhető azonban, hogyha illetékes helyről felismeri a polg. házasság dogma-ellenes voltát ő is meg fogja majd fordítani, vagy legalább behuzni hamis vitorláit.

A szabadelvű párt bomlik. A Tisza-klikk befolyása ellen a párt 38 tagja, kik a fővárosban vannak, Atzél Béla báróval élükön, nyiltan felléptek, kifejezve ugyan a bizalmat Wekerle iránt, de követelve, hogy a párt vezetésére erre nem jogosított tényezők illetéktelenül befolyást ne gyakoroljanak. A mozgalomhoz a fentebbieken kívül még számosan tartoznak, különösen a vidéken távollevők, s a töredék száma 74-re rug s reményük van arra, hogy 80—90-re szaporodnak és ezzel végleg megtörik a Tisza-klikk türelmetlen gyűlölködő uralmát s előkészítik az Apponyival való egyesülést.

Mailáth György gr. Esztergom városnak és megyének 1881. február 23. óta főispánja, lemondott állásáról, mert nem akart főispánja lenni egy oly kormánynak, mely adott programjával a kath. egyházat támadja meg. A nemes gróf a főrendiházban, melynek cenzus alapján tagja, fogja lemondásának okait bővebben kifejteni.

Wahrmann Mór, a szabadelvű párt kiváló tagja, meghalt. Nyugodjék békében!

Külföld.

A pápa és Magyarország. A pápa félhivatalos lapja az Osservatore Romano tiltakozik ama vád ellen, hogy a szentszék Magyarország irányában politikai szempontok által vezérelteti magát. A pápa itt is csak azt tartja szem előtt, hogy a keresztény hit legfőbb alapelveit megvédje. A pápa nem tagadja, hogy a házasság a világi ügyekkel is a legszorosabb kapcsolatban áll és hogy a házasságot a dolog természeténél fogva a polgári jogrendbe be kell illeszteni; de ott, a hol a polgári hatalom az isteni jogrendet megakarja támadni, ott az egyház kénytelen az ily vállalkozást büntetendőnek kijelenteni s minden rendelkezésére álló fegyvert ez ellen irányítani. A polgári házasság Isten, család és emberiség ellen való merénylet. Csakis az egyháznak áll jogában szentségeket kiosztani és az egyház sohasem fogja tűrni, hogy ezt az isteni megbizását bárki is elvegye vagy megrontsa.

Lavigerie Károly bibornok, carthagói érsek, a néger rabszolgák felszabadításának lánglelkű apostola, a ki bejárván egész Európát nagy sikerrel indította meg a mozgalmat és gyűjtést a jelen század legnemesebb vállalatára, — meghalt. Nyugodjék békében!

Ausztriában is kormányválság van. A Plener vezetése alatt álló liberalis baloldal el akar szakadni a kormánytól, mivel ez a Schwarzenberg herceg conservatív pártja felé hajolt. Ha a baloldal elválkik a kormánytól, ez kisebbségbe jut s valószínűleg új választást kell elrendelnie, ha nem sikerül a kiegyezés.

Franciaországban a Panama föld-szoros átvágására alakult réssvénytársaság bukása és a bukás botrányos okainak felderítése képezi a napok eseményét. Száz meg százezer franknyi megvesztegetésekről szárynalnak a hírek s nagyon neves emberek vannak kompromittálva. Ez a botrány is újabb adat arra nézve, hogy a vallás uralma nélkül ninesen semmi megbízhatóság az emberekből ily világraszóló vállalatoknál sem.

Nemzetközi katolikus szövetség. Utrechtben az érseki palotában a világ összes katolikus egyesületeinek 570 küldöttje gyűlést tartott, melyen elhatározták, hogy nemzetközi katolikus szövetséget alakítanak és ezélul az egyházi állam helyreállítását tűzték ki. A gyűléseken az összes francia és német katolikus vezetők voltak jelen.

Az európai nagyhatalmak fegyverkezése elérte a netovábbot, a mely után okvetlenül következik a kimerülés. Franciaországban minden fegyverfogható ember 25 évig hadköteles lévén, háboru idején 4,053,000 ember állhat ki a sikra. Muszkaországban a sikra szállni kötelezettek száma 4,556,000 ember. Németországban a legujabban tervezett leszámolás következtében 4,400,000 ember fog háboru esetén fegyvert forgatni.

A szerzetesrendek visszatérése és a hitvallásos iskola érdekében újabb mozgalom indul meg a németországi katolikusok körében, kik közt két kérvényt közöznak aláírások gyűjtése czéljából. Az egyik a biradalmi gyűlés elé megy s a szerzetesren-

dek visszatelepítését, a másik a porosz képviselőházhoz megy s a hitvallásos iskolák visszaállítását kéri.

Vidék.

— **Batiz-Vasvári** községek román ajku grk. hiveinek öröme nov. 20-án szenteltett fel Papp Ambrus Szatmár kerületi esgeres által az ujonnan épült diszes templomuk és adatott át a régen óhajtott isteni tiszteletnek a hivek tömeges részvéte mellett. Az ünnepi szónoklatból megtudtuk, hogy a régi templom 1757-ben szenteltetett fel Ol-savszky Emánuel, munkácsi megyéspüspök által Kontrós István levén a paróchus; hogy 9 paróchusa, 8 kiségitője volt ezen 135 év alatt; az ide Alsó-Homoródról jött Anderkó család nagyszámu intelligenciát, prépostot, espereseket, lelkészeket, tanítókat, éneklészeket adott a megyének, de megtudtuk azt is, hogy ezen diszes templom a tek. Horváth Julia urnő birtokán, illetőleg általa az egyháznak ajándékozott föld területen épült, a mely nemes tettét az ünneplő paróchus következőleg hozott tudomásra s róttá le a polgári kötelesség jutalmát.

„Végre kedves kötelességet vélek tel-síteni, a mit különben első helyen kellett volna tennem, megemlékezni azon nemeslelkű családokról, a kik ezen diszes mű előállításán, részint tettel, részint tanácsokkal, jó akarattal közreműködni kegyeskedtek.

Ugyanis ezen fundusnak nagyobb része, melyen ezen Istenháza épülhetett, tekintetes Papp Dezsőné, sz. Horváth Julia urnőnek birtoka, Krisztus szive szerinti érzelmei vezették őt és szeretett atyját, Horváth András urat, hogy az egyháznak ajándékozták.

Jakó Pál nagybirtokos urnak közreműködése nélkül, állithatom, hogy az ige testté mai napon nem válhatott volna.

Igen, ezen nemes családok azok, kiknek személyéhez annyi rokonszenv és melegebb érzelmek csatlakoznak s utódainkat oktatni fogjuk, hogy irányukban mindig elősmeréssel, de soha hálátlanok ne legyenek. Isten áldása lebegjen felettük mindenkoron.“

Az ünnepély népies táncmulatsággal végződött.

— **Mátészalkán** „Mátészalka és Vidéke“ czimen f. évi decemberben új társadalmi hetilap indul meg Szalkai Gyulának a felelős szerkesztése mellett.

— **Csap.** Vidékünkön a tél beálltával beállítottak a tolvajok is. F. hó 25-én éjjel a salamoni gőzmalom gépfűtőjének tehenét hajtották el. Szerenese, hogy a eseléd pár perczel a tolvajok távozása után benyitott az ólba s a tehenet nem találván fellármázta gazdáját. Rögtön üldözöbe vették a zsványokat a záhonyi uton, kik észrevévén, hogy nyomukban vannak — a tehenet elbócsátva — elfutottak.

Ugyancsak ezen éjjel ezen malom közelébe eső vasuti őrházba is beakartak törni — mig az őr a gyorsvonat után a pályát járta be. Az elzárt ajtó feszítgetésére felriadt őrné a vészjelzővel hívta haza férjét, ki mire haza érkezett — a tolvajok már tovább állottak.

Nov. 26-án korán reggel avval a hirrel leptek meg, hogy éjjel postánkat kirabolták — elvivén belőle 152 frtot. Mivel a betörésnek semmi nyoma — valószínű, hogy a rablást a postán alkalmazottak valamelyike követte el. A hivatalos helyiség ablakát nyitva találták, mely csak belülről nyitható — s az

ablaktól a posta udvaron keresztül a vasúti pálya egy hidacskaig a frissen esett hóban harisnyás nyomra bukkantak s a hid alatt 1 frt 26 kr. apró pénzt, s az üres pénzes fiókot megtalálták. Mint a nyomozási hir mondja, legtöbb gyanu járul a postakezélőre, kinek ma kellett volna elutazni Nagy-Váradra, új állomására. A nyomozás foly.

Szabó János templomfestő — ki a leleszi ősrégi templomot oly művészi mezbe öltöztette — e templom nov. 20-án tartott felszentelése alkalmából a csa pi templomra 5 frtot adott.

Mi ujság?

— **A helybeli Czeccil-ének-egylet** f. hó 22-én, védszentje névünnepeinek évfordulati napján tartotta évi közgyűlését a tagok teljes számu részvétele mellett. A gyűlést az egylet elnöke, mélt. Irsik Ferencz praelatus ur vezette. Szabó István egyl. titkár felolvasást tartott sz. László királyról a jelen voltak kitartó érdeklődése mellett. Az alelnök által lemondását benyújtó tisztikarnak a tagok kegyelgyezése ujbló fölajánlotta viselt hivatalaikat, amelyeknek betöltésére Szalay Sándor alelnök, Szabó István titkár és Polyánszky Miklós pénztáros továbbra is vállalkoztak; ugyszintén a választmány tagjai egy újabb évre ismét megbízatást nyertek a hatáskörükbe vágó ügyek vezetésére. A gyűlést vacsora követte, melyen több pohárköszöntő hangzott el: az egylet kegyes fővédnökére, püspök ur ő méltóságára, annak érdemes elnökére, Irsik Ferencz praelatus urra, és a társulati tagok harmoniájára. — Adja Isten, hogy a már is dicsérettel működő egylet gyarapodjék önerejében, s növekedjék kedvességben a nemes törekvéseket pártoló nagyközönség előtt.

— **Adomány.** Paduai sz. Antal templomára ujabban a püspöki papnevelde növénydekei 5 forintot adakoztak s küldtek be lapunkhoz.

— **Rorate.** Nov. 27-én, azaz mult vasárnap reggel 6 órakor volt a székesegyházban igen nagy számban megjelent ájtatoskodó részvétele mellett, kik a templomot egészen megtöltötték, az első „Rorate” — hajnali mise, — melyet Jandrisics János apát-plebános teljes segédlettel celebrált. A sz. mise alatt a „Mária-Társulat” énekkara igen szabatosan énekelt a hívők épülésére és teljes megelégedésére magyar egyházi énekeket négyes férfikarban. Ugy vagyunk értesülve, hogy a „Rorate”-k alatt minden szombatn fognak az ájtatosság emelésére négyes férfikarokkal közreműködni.

— **A „Kölcsy-kör”** irodalmi szakosztálya a mult héten elhatározta, hogy a télen hat felolvasó matiné-t rendez tagjai számára. Az első matiné deczember 11-én, vasárnap 11¹/₂ órakor lesz; e czélra a városház disztermét szándékozik a kör elkérni. A szakosztály megállapította azon helybeli és vidéki férfiak és nők névsorát, a kik e felolvasások tartására, vagy művészetekkel közreműködésre fel fog kérni. Az első matiné-n fel fognak olvasni Ber. Kovács Béla, az irodalmi szakosztály elnöke, Mátray Lajos az osztály előadója és Jenei György szakosztályi tagnak Szatmár város történetére vonatkozóldolgozatából lesz egy rész bemutatva.

— **Kinevezés.** Közös helyőrségünk el távozott parancsnoka Schmidt Károly es. és kir. őrnagy helyére parancsnokul Dimmer

Ernö es. és kir. ezredes lett kinevezve. — A szatmári 12-ik honvédezredhez Zahoránszky István szatmáregyházmegyei áldozó pap s nevelő Pribékfalván segédlelkészszé neveztetett ki.

— **Áthelyezés.** Bene János m. kir. honvéd százados Veszprémbe helyeztetett át; helyét Budapestről Frank Lajos m. kir. honvéd százados fogja elfoglalni.

— **A szatmári gör. kath. iskolába** járó szegény gyermekek segélyezésére a „hatvanas bizottság” által f. hó 13-án rendezett táncmulatság alkalmával a nemes czélra felülfizettek: Bossin J. 2 frt, Savanyu János 2 frt, Molnár J. 2 frt, Visky K. 1 frt, Mangu J. 1 frt, Ignát Jánosné 1 frt, Halmi János 1 frt, Papp Aurelia 1 frt, Vajda Mihály 1 frt, ifj. Óváry László 1 frt, Görbe György 80 kr., Verebi Bertalan 80 kr., Katona Györgyné 80 kr., Kalocsán István 80 kr., Óvári János 80 kr., Anderkó Bertalan 60 kr., N. N. 60 kr., Nyikorán András 60 kr., Timár Gyula 50 kr., Ráucha Mihály 40 kr., Tóth Ferencz 60 kr., Papp Aurél 40 kr., Papp Gyula 40 kr., Szikorák Gyula 40 kr., Tóth Mária 40 kr., Szalontai Kálmán 40 kr., Orosz Ferencz 40 kr., Polyánszky Miklós 40 kr., Botos Gyula 40 kr., Ruprecht Alajos 40 kr., Novák N. 40 kr., Bodnár Gáspár 40 kr., Kurách András 40 kr., Juresó Antal 40 kr., Drágos N. 60 kr., Drágus Béla 40 kr., Jelenfi Sándor 40 kr., ifj. Vásárhelyi Kálmán 60 kr., N. N. 40 kr., Bojtor László 40 kr. D. H. 40 kr., Tabajdi Lajos 40 kr., Litteráty Elek 40 kr., N. N. 40 kr., Tatár József 30 kr., Kenyeres József 20 kr., Biba János 20 kr., Bottyán János 20 kr., Kozmutza Vazul 20 kr., Gyurkán Mátyás 20 kr., Kerekes Dániel 20 kr., Marosán László 20 kr., Horváth Mária 20 kr., Simon István 20 kr. Jegyek elárusításából és felülfizetésekből 236 frt 25 kr. Kiadás 125 frt 19 kr. Levonva ezt a jövedelemből marad tiszta jövedelem 111 frt 6 kr. Számításba véve a jegyek olcsóságát és a kellemetlen rossz időt, látható a bál sikerének nagysága. Forró köszönetét fejezi ki a rendező bizottság a Tek. városi Tanácsnak, hogy az estélyen a villanyos világítást díjmentesen engedélyezte. Továbbá Hajdu Károly urnak, ki a nemes czélt tekintve rendőri tisztét szintén díj nélkül teljesítette. Ugyszinte Hozás János, Anderkó Bertalan, Szilvász László, Kerekes Dániel urnaknak fáradozásaiért a legnagyobb köszönetüket fejezik a b. tagok. Végül a nemes czél érdekében fáradságot nem ismerő elnöknek Papp Lajosnak, s a Szatmár városi közönségnek. Szatmár, 1892. november hó 20-án. A rendező bizottság.

— **A szatmárnémeti népbank részvénytársaság** mult vasárnap d. e. rendkívüli közgyűlést tartott, melynek tárgya a változott viszonyok miatt szükségessé vált alapszabály-módosítás képezte. Az alapszabályoknak a javasolt módosítást a közgyűlés elfogadta s egyuttal az elnök, igazgató és titkár fizetését felebb emelte.

— **A korcsolya-egyesület** a gőzmalomnál levő jégpályáját tekintettel ez egészséges sport kedvelőinek folytonos szaporodására és a tanintézetek ifjúságára, melyet a korcsolyázásra a miniszterium is buzdított, a pályát a vasúti töltésig szándékozik terjeszteni és e terület átengedésére a tanintézetek igazgatóival együtt kérelmet intézett a hatósághoz.

— **Új szivarok.** Legközelebb forgalomba bocsátják az új regalitásokat, s az új öt krajczáros kuba-portorikó szivarokat.

— **Névváltoztatás.** A m. kir. belügyminiszter Freund Rezső helybeli lakos vezetőknévének Balla-ra való átváltoztatását megengedte.

— **Ritka nagy termés.** Az imént befejezett répatakarulás alkalmával, daczára hogy sok volt a panasz a nyár igen kedvezőtlen, aszályos időjárása miatt, mely a répafejlődést megakasztotta, mégis sok felé olyan rengeteg répatermések mutattattak fel, a melyek már esoda számba is mehetnek. Igy az oberndorfi fajból Pámer osli postamesternél 688 métermázsa, Nagy István szentmiklósi tiszttartónál 697 métermázsa termett katasztrális holdankint, olajbogyóalakú répa Klein Ignác ongai bér gazdaságában 726 métermázsa. Stégh Henriknél Ó-Kéren 862 métermázsa 52 kiló takarult kasztrális holdankint Mamuth répa pedig többek közt báró Wesselényi zsidói uradalmában 790 métermázsa. Betegh Gergelynél pedig Soósmezőn 1218 métermázsa termett katasztrális holdon! A mostoha nyár után ezek mindenesetre phänomenális hozamok, az okok pedig ott rejlenek, hogy a kedvezőtlen időjárást ellensúlyozta egyrészt a jó kezelés de főleg az igen jeles répamag, mely az elmondott esetekben is Mauthner Ödön budapesti magkereskedőtől került. A talajok hol a rengeteg termések takarultak, többnyire homokosgyag szerkezetűek, Soósmezőn hol egy holdon majdnem 1300 métermázsa termett, a talaj agyagos volt, kevés szamosi iszappal.

— **Fuzio.** Az első magyar általános biztosító intézet és a „Magyar Francia” biztosító társaság fuzionáltak, illetve az első magyar megvette a magyar francia részvényeit. Mindig örömmel veszünk hirt a felől, ha hazai intézeteink erősbulnek, már pedig ez a vétel az első magyar általános biztosító társaság erősbuldését jelenti; különben a nevezett társulat eddig is egyike volt ugy a hazánkban, mint külföldön is a legjobb és elismertebb társaságoknak.

— **Felhívjuk t. olvasóink** figyelmét Vinador spanyol bornagykereskedőnek, Bécs I., am Hof 5., lapunk hirdetési rovatában közzétett hirdetésére. Nevezett czégnek közvetlenül szállított külföldi borai es francia cognacja mint elsőrangú és hamisítatlan áruk méltán világhirűek.

Színházunk.

Hétfőn, nov. 21-én a „Czigány báró” Réthy Laura asszony operettben való első felléptével. — Saffy figyelemre méltó alakítás volt. Réthy L. igazán finom izléssel s diszkrét előkelőséggel játszotta meg hálás szerepét. Hangja terjedelmes, érces, kellemes csengésű, sima, egyenletes és eme szép organum minden előnye kellemesen érvényesült; csak több melegséget ohajtottunk volna még énekében. — Zajonghy (Barinkay) pompás tenorjával brillirozott, bár némi lehetőszerű fátyolozottságot észre kellett vennünk. A többi szereplők gonddal és buzgalommal járultak az est sikeréhez. Az előadás a legjobbak közé bátran számítható. Telt ház nézte végig.

Kedden, nov. 22-én Sardou színműve „Váljunk el”, jól sikerült előadásban, Benedek és Krémer kiváló alakításával.

Szerdán, 23-án az „Atyafiak”, Csiky G. legutolsó színműve itt először. E színműben a modern élősdiak vannak méltó vonásokkal bemutatva, kik készek önző czéljaiknak tulajdon véreik boldogságát is föláldozni. Az összhangzó készültséggel előadott tanul-

ságos darabot élvezettel hallgatta végig a szépszámu közönség. Kiváltak ügyes játékkal különösen a sok tapsot nyert Láng Ilon, továbbá Miklóssy Ilona, Benedek Gyula, Kovács Lajos és Kömley.

Csütörtökön, nov. 24-én, „Nebántsd virág” operette Hevrétől. A czimszerepben R. Réthy Laurával, ki ez alkalommal is elragadta a közönséget ügyes játékával és szép dalaival. Mióta Halmaynéől láttuk e kedves zenéjű operettet, Denise szerepe nem volt ily kitűnő kezekben. Mellette Kömley tünt ki, mint Celestin, ez egyik legjobb szerepe. Ámbár maskirozában a 4. felvonásban kissé túlzott. — Benedek és Kissné jól alakítottak. Kovács és Mezeinél láttunk már ügyesebb őrnagyot és Lorientot. Zajonghy nem csak jó tenoristának, hanem ügyes kappelmajszternek is vált be.

Szombaton: Bőregér, Strausz operettje, folyékony eleven előadásban, melyben a siker oroszlanrésze Réthy Laura asszony művészetét illeti. Ügyes játékával kivált még Cservári J., túlzást kerülő humorával Kömley és Benedek.

Vasárnap: Betyárkendője, Abonyi népszinműve közepes sikerű előadásban. Kiemelendő Réthy Laurán kívül Dajka Balázs ritka erős, de kellemes bariton éneke, játéka azonban elhibázott volt; drámai hősből nem a nép egyszerű fiát, hanem erőszakosan egy Orlando Furiosot alakított. Az indokolatlan kitörésekkel szemben előnyösen emelkedett ki Miklósy J. nyugodt, egyszerű játéka.

Irodalom.

Rózsabimbók szűz Mária virágos kertjéből, koszoruba fűzte Bota Ernő jézustársasági atya. A rendi elöljárók jóváhagyásával.

A szó indit, a példa vonz, tartja a közmondás. Sok szépet lehet írni szűz Mária tiszteletéről: de a Mária-gyülekezet volt ama virágos kertje szűz Máriának, melyben az erények rózsái fejlődtek. A Mária-gyülekezet élő példákkal mutatja meg nekünk, mikép kell Nagy-Asszonyunk tiszteletében buzgólkodnunk, hogy egyházunk s hazánk szent ügyét sikeresen szolgáljuk.

Igaz, szűz Mária tisztelete szépen fejlődik napjainkban; igaz, a szentek élete megragadó példákkal buzdít minket szűz Mária tiszteletére. Azonban bármennyi könyv jelenik is meg szűz Mária tiszteletéről, mindezek kevés figyelemre méltatják a magyar példákat. Nagy-Asszonyunk tiszteletére buzdítják a magyar katolikusokat, de nem magyar példákkal.

Tehát Mária-országában nem akadnánk a Mária tisztelet megható példáira? Dehogyan, csak kutatni kell.

Ime, nem említem a magyar szentek példait, egyedül XVII. és XVIII. századbeli magyar katolikusok életéből mutatok be néhány vonást, itt is csak a Mária-gyülekezet kertjéből fűzők csokorba egyes rózsabimbókat: s mégis a Mária-tisztelet oly példáival szolgállok, melyek a katolicizmus legszebb napjaira emlékeztetnek.

Habár tehát e rózsabimbók minden katolikus kezében épületes, tanulságos olvasmányul fognak szolgálni: mindazonáltal főleg szűz Mária kiváló tisztelői fogják élvezettel olvasni e magyar példákat. A szűz Anya tiszteletére alakult különféle társulatok, imaegyletek megtanulhatják ebből: miképen buzgólkodjanak szűz Anyánk tiszteletében, hogy az erkölceiket átalakítsa egyszersmind. S mert a példák egy része a magyar tanuló ifjak életéből merítvük, a hitelmezők használhatják sikeresen, ha ifjaikkal gyakorlati módon akarják megismertetni szűz Mária tiszteletét. Hát a lelkipásztorok mily üdvösen hathatnak hűveikre e közel multból vett magyar példákkal!

Hogy tehát Mária-országában e magyar rózsabimbók illatát mennél többen élvezhesék, e 10 ivre terjedő mű ára csak 35 krajczár. Kik postautalványon rendelik meg, azok bérmentve kapják. Megrendelések a püspöki Convictusba Szatmártt intézendők. A munka már elhagyta a „Pázmány-Sajtót.”

Vasuti menetrend.

Érvényes 1892. október 1-től.

Állomások	Személyvonat	Vegy.vonat	Sz.vonat
<i>Szatmár—Debreczen.</i>			
M.-Sziget indul	11:41	6:06	1:40
Királyháza érkezik	2:01	7:54	4:50
Szatmár	4:00	9:22	9:35
Szatmár indul	4:15	9:30	—
Nagykároly érkezik	5:31	10:26	7:22
Debreczen	8:00	12:29	8:15
Budapest	1:50	8:40	10:16
*) Debreczentől gyorsvonat.			
<i>Szatmár—Királyháza.</i>			
Budapest (Debreczenigind.)	Sz. v.	Sz. v.	
Debreczen gyorsvonat) érkezik	7:00	1:55	8:25
Nagykároly	2:44	7:09	3:09
Szatmár	5:20	10:13	5:24
Szatmár	6:27	11:29	6:26
Szatmár indul	6:37	11:54	6:36
Királyháza érkezik	7:50	1:31	7:45
M.-Sziget	10:10	4:36	10:10
<i>Szatmár—Nagybánya.</i>			
Nagybánya indul	6:00	3:00	
Szatmár érkezik	9:07	6:08	
Szatmár indul	10:10	7:27	
Nagybánya érkezik	1:25	10:38	
<i>Nagykároly—Zilah.</i>			
Zilah indul	2:10		
Nagykároly érkezik	7:05		
Nagykároly indul	5:42		
Sarmaság érkezik	9:07		
Zilah	10:44		
<i>Sarmaság—Sz.-Somlyó.</i>			
Szilágysomlyó indul	8:16	2:15	
Sarmaság érkezik	8:59	2:58	
Sarmaság indul	9:44	3:38	
Sz.-Somlyó érkezik	10:29	4:23	

Az éjjeli idő (esti 6:00-tól reggeli 5:59-ig) a perceket jelző számok aláhuzásával van kitüntetve.

Apróságok.

A milyen a gyónás, olyan a penitencia. Gyónni kellett menniök a katonáknak, kik közül az egyiknek-másiknak nem volt inyere. Egy a barátok templomában, kérde a frátertől, van-e siket barát. A fráter elérte a dolgot, felszaladt egy katonaviselt páterhez, a ki szívesen vállalkozott a katonára ránczbaszedésére. Felmegy a katonára a páter szobájába s közönséges hangon mondja: Diesértessék a Jézus Krisztus! — Mit? kiált a barát. — Diesértessék a Jézus! kiáltja hangosan a huszár. — Hangosabban! utasítja a páter. — Ez már csakugyan siket barát lesz, gondolja magában a katonára s előadván kérését, hogy ő gyónni akar, letérdelt a barát mellé s hosszasan mormogott értelmetlen szöveget. A barát csak hagyta. Mikor aztán a derekán levő jó vastag kötélre úgy alatomban néhány göresöt kötött, így szólt: — Na fiam, a milyen a gyónás olyan a penitencia, s ezzel egyik kezével nyakon ragadva a gaz kópét, kordájával esíhi-puhil! úgy elverte ő kigyelmét, hogy később nem igen érzett kedvet másodsor is siket barátnál végezni gyónását.

Barát és huszár. Egy utszéli csárdába együtt érkezett egy huszár altiszt és egy ezredes. — Csak egy szobája volt a koresmárosnak s kérte azért vendégeit, férnének meg együtt éjszakára abban az egy szobában. — Jól van, mondja a huszár, hanem engem koresmáros uram hajnalban kölesön fel, hogy tovább mehessek. A koresmáros fel is ébresztette s a huszár lóra vetve magát, elnyargalt még a tegnapi mámor maradványával fejében Mikor egy kissé világosodni kezdett, észre-

veszi, hogy huszárdolmány helyett hosszú, barátkámzsa van a nyakában. — Ejnye, a ki erre amarra, szedte vette, kezd lármázni a huszár, hát az a gazember koresmáros helytettem a barátot keltette fel!

Szerkesztői üzenetek.

F. L. Köszönettel vettük s nemsokára közöljük
F. Gy. Jövő számunk hozza. Az ígéretnak örvendünk. Mindnyáján üdvözlünk.
Lalcus. Sok mondani valónk van, a mit itt nem tehetünk; azért itt csak jelezük a levelet. Addig szives türelem!

LÓVY MIKSA
könyvkereskedő Szatmáron.

Ajánlja a n. é. tanfériaoknak és a t. szülőknek az új tanév beálltával jól felszerelt

**TANKÖNYV-,
TANSZER- és IRÓSZER
RAKTÁRÁT**
a legolcsóbb árakban.

Ugy a Szt. István társulat, valamint a m. kir. államnyomda és az összes hazai kiadóknál megjelent tankönyvekből dus raktárt tartok készletben és azokat rendes árban, **vidékre bérmentve** szolgálok. A tanügy férfiakat szívesen részesítem tiszteletpéldányokban.

Kitűnő tisztelettel

Lövy Miksa,
könyvkereskedő.

**Ódon tankönyvek
igen jutányos árban.**

FRIEDL HUBERT
(BÉCS, V.)

**hirdetési
IRODÁJA**

katholikus lapok s népiratok bárminő hirdetéseinek fölvetelét eszközli a bel- és külföld összes katolikus lapjaiba.

Az ezen intézet utjáu hirdető nemcsak idővesztéségtől s a különféle lapokban való közléssel járó fáradságtól szabadul meg, hanem legalább oly mérsékelt díj mellett hirdethet, mint közvetlen uton. A lapok alkalmas megválasztásáról a hirdetési szöveg helyes fogalmazása szembeötlő alakjáról, valamint a szükséges (galván) clicék minden haszon nélkül számított árakon való elkészítéséről gondoskodik az intézet. Költségvetés s a különböző lapok jegyzéke kívánatra megküldetik. (10 kros bélyeg.)

A klosterneuburgi es. k. borkémlelő állomás vegyelemzésén átment

igen jó, valódi malaga aszabor

igazi orvosság és rendkívüli erősítő szer *gyengélkedők, betegek, üdülők és gyermekek* stb. számára, kitünő hatással bír *vérszegénységben* és *gyomorgyengeségekben* is; kapható $\frac{1}{1}$ és $\frac{1}{2}$ eredeti palaczkokban, melyek

VINNADOR

spanyol bornagykereskedése

Bécsben és Hamburgban

törvényszerűleg léteményezett védő jeggyel vannak ellátva.

Ugyancsak eredeti palaczkokban és eredeti árakban több más külföldi és elsőrangú borokkal együtt

kapható Szatmáron:

Bossin József gyógyszerárában,
Literáty Elek „
Országh József „
Győry József fűszerkereskedésében,
Klein Mihály kávéházában,
Valkovics Samu „
Weiss Adolf kávéház- és söresarnokában.

Méltóztassanak jól megfigyelni a **Vinnador** nevet, valamint a törvényszerűleg léteményezett védő jegyet, mert csak ezek kezeskednek a malaga aszú valódiságáról.

Litteczy és Reizer

könyv- és papirkereskedése
Szatmáron.

Van szerenesénk a n. é. közönség becses tudomására adni, hogy a

PALLAS NAGY LEXIKONA

f. évi november elején indul meg s arra megrendeléseket már most elfogadunk.

A **Nagy Lexikon** több évi gondos és nagyobb-szabású előmunkálatok alapján létesült s több mint **180 szakszerkesztője és munkatársa a magyar tudományosság és közélet legkiválóbb képviselői** sorából kerül ki. — A **NAGY LEXIKON** rendkívül diszes kiállításban famentes (tehát soha meg nem sárguló) papírra nyomva körülbelül 13.000 kéthasábos oldalra terjedő szöveggel, több mint **2000 szövegillusztrációval**, mintegy **64 színnyomatu (chromo) képpel**, **170 színezett térképpel s városi tervrajzokkal és 240 fametszetű képmelléklettel 16 kötetben** jelenik meg, még pddig **fűzetes és kötetes kiadásban.**

A **fűzetes kiadás 240 fűzetből** fog állani s minden héten egy-egy 3—4 ivnyi fűzet fog megjelenni 2—4 képmelléklettel.

Ára fűzetenkint 30 kr. = 60 fillér.

A **kötetes kiadás 4 havonként 45—50 ivnyi szöveg-gel s megfelelő mennyiségű képmelléklettel** jelenik meg.

Ára egy-egy kötetnek diszes félbörkötésben 6 frt. = 12 korona.

Hogy ezen páratlan mű megszerzését mindenkire nézve megkönnyítsük, elhatároztuk, hogy a kötetes kiadást **tetszés-szerinti havi részletfizetésre is szállítjuk.**

Kívánatra az első fűzetet vagy kötetet bárkinek bérmentve küldjük meg.

Kiváló tisztelettel **LITTECZY és REIZER** könyvkereskedése.

Tisztelettel alulirott ajánlja a nagyérdemű közönségnek becses figyelmébe a

„PÁZMÁNY-SAJTÓ“-T

mely egészen **új gyors-sajtóval**, nagy választéku **új betűkkel** s minden egyéb szükségességgel bőven van felszerelve s így képes a könyvnyomdák körébe tartozó bármely munkát u. m.

Folyó iratok, könyvek, rovatos ivenk, hirdetmények, névjegyek, meghívók, gyászjelentések, lobogók stb. nyomását **gyorsan, csinosan, pontosan és olcsón** végezni.

Szatmáron, 1892. január hó.

„PÁZMÁNY-SAJTÓ“
 igazgatósága.

Téli kabát,
Felöltő,
 10 frttól feljebb.

TELJES

VÉGELADÁS.

Mikádó,
 6 frt.
Mencsikoff,
 10 frttól feljebb.

A raktárunkon levő összes saját műhelyünkben készült, legjobb minőségű az előadási áron eladatnak.

KÉSZ FÉRFI-RUHÁK

Minden darab szabott árral ellátva.

Öltöny,
Salon kabát.
 8 frttól feljebb.

Legjobb és egyedüli alkalom legolcsóbb bevásárlásra.
PAUKER VILMOS és GUSZTÁV
 5—5
 férfiruha termükben.

Budapest. Magyar-utca 1. szám I. emelet, a hatvani-utca sarkán.

Nadrág 2—6 frttig.
 Kék munkásruhák,
 2—3 frttig.